

پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست استان گیلان

فهیمه ادیب صابر^۱، بتول مهرگان^۲، امیرمحمد صائمی^۳، سلیمان انصاری^{۴*}

چکیده

هدف: وقتی ورزشکار در شرایط مسابقه و رقابت قرار می‌گیرد، فشار روانی بالایی را متحمل می‌شود و می‌تواند اقدام به پرخاشگری کند. با توجه به اینکه هویت دینی بر رفتار و عواطف افراد اثرگذار است، پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست استان گیلان انجام شد.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه پژوهش نوجوانان بسکتبالیست ۱۳ تا ۱۸ ساله استان گیلان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. حجم نمونه ۲۰۰ نفر بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با پرسشنامه پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) و پرسشنامه هویت دینی (خوشاوی، ۱۳۹۰) جمع‌آوری و با روش‌های ضریب همبستگی و رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان در نرم‌افزار SPSS-۲۶ تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌های هویت دینی (باورها و عواطف دینی) با همه مؤلفه‌های پرخاشگری شامل پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت رابطه منفی و معناداری داشتند. یافته‌های دیگر نشان داد هویت دینی به‌طور معناداری توانسته ۷۶ درصد از میزان پرخاشگری بدنی، ۷۴ درصد از میزان پرخاشگری کلامی، ۷۸ درصد از میزان خشم و ۷۴ درصد از میزان خصومت را در نوجوانان بسکتبالیست پیش‌بینی کند ($p < 0.001$).

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی بود. در نتیجه، پیشنهاد می‌شود برای بهبود و کاهش میزان پرخاشگری نوجوانان ورزشکار، فعالیت و تلاش گسترده‌تری برای ارتقای هویت دینی آنان از طریق والدین، مربیان و مسئولان ورزشی انجام شود.

کلیدواژه‌ها: پرخاشگری، ورزشکاران، هویت دینی، نوجوانان

۱. استادیار، گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم انسانی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
۲. استادیار، گروه معارف اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
۳. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم انسانی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
*۴. نویسنده مسئول، دکتری فیزیولوژی ورزشی، گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم انسانی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران solomonansari@yahoo.com

دین به عنوان پدیده‌ای گسترده و تأثیرگذار، یک نظام اعتقادی سازمان یافته است که به همراه مجموعه‌ای از آداب و اعمال، شیوه پاسخ‌دهی فرد به تجارب زندگی را تعیین می‌کند (۱). بیشتر ادیان در سراسر جهان، اگرچه باهم متفاوت هستند، اما پیروان خود را به اعمال مثبت دعوت می‌کنند؛ بنابراین، دین از عوامل اثرگذار بر رفتار تلقی می‌شود (۲). هویت دینی با تعریف شخص از خود بر مبنای تعلق داشتن به دین خاصی به همراه ملاحظات ارزشی و عواطف مرتبط با آن دین شکل می‌گیرد (۳). همچنین هویت دینی، مجموعه‌ای شناختی، روانی و اعتقادی است که هنجارها، ارزش‌ها، اعتقادات و آگاهی‌های ویژه فردی و اجتماعی که حول مفهومی مقدس ایجاد می‌شود را شامل می‌شود. هویت دینی از طریق تأثیر برکنش‌های اجتماعی موجب همبستگی درون‌گروهی در میان اعضای گروه دینی و تمایز برون‌گروهی با افراد دیگر می‌شود (۴). بسیاری از هویت‌هایی که در کودکی پرورش می‌یابند تا حد زیادی در طول عمر ثابت می‌مانند، اما تغییر در هویت دینی عمدتاً در دوران نوجوانی رخ می‌دهد (۵). دوره نوجوانی، دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است که به علت تغییرات فاحش جسمانی و روانی-اجتماعی به دوره‌ای پرکشمکش تبدیل می‌شود. نوجوان از یک سو، در تلاش است با تغییرات جسمانی و روانی خود کنار بیاید و از سوی دیگر، به دنبال یافتن هویت و استقلال فردی، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و شکوفایی ایده‌آل اخلاقی خود است (۶). به عقیده اریکسون، نوجوان در تلاش برای کشف موقعیت خود در جهان است و یکی از موارد مهم در طی این فرایند، یافتن یک سیستم اعتقادی است و دین یکی از منابع مهم اعتقادی نوجوانان برای کسب هویت است. عوامل بسیاری از جمله خانواده، معلمان و همسالان در شکل‌گیری و انسجام هویت دینی نقش دارند (۷). یکی از ابزارهای جذاب و بستری مناسب

برای شکل‌گیری هویت نوجوانان و جوانان، شرکت در برنامه‌ها و مسابقات ورزشی است و اثرات بسیاری در بالندگی روحی و ارضای نیازها و تمایلات طبیعی و رشد و ارتقای استعداد ورزشی و جسمی آنان دارد. برخی از مطالعات نشان داده‌اند که ورزش می‌تواند باعث کاهش تنش‌های روانی از جمله پرخاشگری شود (۸، ۹)، ولی بعضی دیگر از محققان معتقدند که عکس این قضیه صادق است و ورزش در سطح رقابتی می‌تواند منجر به پرخاشگری شود. پرخاشگری به نوعی از رفتار اطلاق می‌شود که باهدف آزار و اذیت یا آسیب رساندن به موجودی و عدم تمایل به آن رفتار و اجتناب از آن باشد (۱۰). تقریباً در تمام رشته‌های ورزشی، وقتی فرد ورزشکار در شرایط مسابقه و رقابت قرار می‌گیرد، با توجه به شرایط حاکم بر مسابقه و تمرکز اصلی بر پیروزی، فشار روانی بالایی را متحمل می‌شود و ممکن است به دنبال آن اقدام به پرخاشگری کند (۱۱، ۱۲). موضوع پرخاشگری در ورزشکاران رقابتی به یکی از دغدغه‌های متخصصان روان‌شناسی ورزش تبدیل شده است؛ زیرا اگر این رفتار در بلندمدت و به‌طور مداوم تکرار شود، می‌تواند در حوزه‌های دیگر زندگی مانند خانواده، شغل و دوستان نیز تأثیر بگذارد (۱۳). بسکتبال نوعی ورزش تیمی است که ورزشکار برای رقابت و بُرد در تماس نزدیک با رقبای خود است. محققان بر این باور هستند که ورزشکاران رشته‌های تیمی مانند بسکتبال به شدت با تیم خود همانندسازی می‌کنند و بیشتر به اعمال و رفتار پرخاشگرانه با حریف تمایل دارند (۱۴). معروف‌ترین تحقیق در زمینه مدل‌های پرخاشگری در ورزش شامل نظریه‌های ناکامی-پرخاشگری (مکسول، ۲۰۰۴)، ناامیدی-پرخاشگری تجربه‌شده (برکوویتز، ۱۹۸۹) و یادگیری اجتماعی (بندورا، ۱۹۷۳) است. نظریه ناکامی-پرخاشگری یکی از اولین مدل‌های نظری است که به گفته ماکسول (۱۵)، شکست نتیجه ایجاد موانع در رسیدن به اهداف و خواسته‌ها است و این امر ناگزیر منجر به رفتار پرخاشگرانه می‌شود.

تأکید بر اجتناب ناپذیر بودن پیامد شکست (پرخاشگری) در نظریه اولیه سرخوردگی - پرخاشگری را در برکوویتز برانگیخت. برکوویتز نشان داد همه افراد در طول شکست با پرخاشگری آشکار پاسخ ندادند، اما نشانه‌های موقعیتی و پاسخ‌های آموخته‌شده بر احتمال رفتار پرخاشگرانه تأثیر گذاشت (۱۶). بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا، با توجه به نظریه یو وارونه، مقدار مناسبی از پرخاشگری برای تمرینات ورزشی مورد نیاز است اما اگر پرخاشگری افزایش یابد، عملکرد ورزشی با شکست مواجه خواهد شد (۱۷).

بسیاری از محققان معتقدند که هویت دینی بر بسیاری از متغیرهای روان‌شناختی می‌تواند تأثیر بگذارد (۱۳، ۱۸) که از مهم‌ترین آن‌ها دوری از پرخاشگری و رفتارهای خشونت‌آمیز است (۱۰). از منظر روان‌شناسی، دین‌داری از طریق عقاید و باورهای مهم و جدی، نوجوانان و جوانان را در برابر رفتارهای خطرناک محافظت می‌کند (۱۹). نوریبخش و مولوی نیز به این نتیجه رسیدند که اعتقادات مذهبی و معنویات، میزان خشونت دانشجویان را کاهش دهد (۲۰). در قرآن کریم، آیه ۲۸ سوره رعد و آیه ۶۹ سوره مائده نیز به موضوع ایمان به خدا و تأثیر باورهای دینی بر سلامت روان اشاره شده است (۲۱).

بدون تردید یکی از اولویت‌های امروز جوامع مختلف جهان، پرورش فرزندان سالم در بُعد جسمانی و روانی است. در این راستا، شناخت صحیح ابعاد مختلف جسمانی و روانی کودکان و تلاش برای یافتن راه‌حل‌های معنوی و مادی مناسب جهت تحول بدنی، عاطفی و فکری آن‌ها ضروری به نظر می‌رسد. تحقیقات محدودی در زمینه ارتباط و تأثیر باورها و هویت دینی با ویژگی‌های روان‌شناختی از جمله میزان پرخاشگری در ورزشکاران انجام شده است که نتایج متناقضی به دنبال داشته‌اند. نتایج دو پژوهش در کشتی‌گیران نشان دادند که سطوح بالای معنویات در بین کشتی‌گیران موجب کاهش پرخاشگری در بین آن‌ها می‌شود (۲، ۲۲) همچنین،

پژوهش دیگری در ورزشکاران رشته‌های مختلف نشان داد ارتباط منفی و معنی‌داری بین دین‌داری و ابعاد پرخاشگری وجود دارد (۱۰). در مقابل، سالمی و همکاران (۲۳) نتوانستند ارتباط معنی‌داری بین باورهای دینی و پرخاشگری در ورزشکاران تکواندوکار مشاهده کنند. با توجه به کمبود تحقیقات و یافته‌های متناقض، بنا بر دانش ما، پژوهشی درباره رابطه مؤلفه‌های پرخاشگری با هویت دینی در نوجوانان ورزشکار یافت نشد. با توجه به اینکه هویت دینی بر رفتار و عواطف افراد اثرگذار است، در نتیجه پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست استان گیلان انجام شد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر توصیفی از نوع همبستگی و جامعه پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر ۱۳ تا ۱۸ سال استان گیلان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. با توجه به حجم جامعه (۳۸۰ نفر) و بر اساس جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه (۱۸۱) نفر برآورد شد و با توجه به ریزش نمونه‌ها تعداد (۲۰۰) نفر از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل تمایل جهت شرکت در پژوهش، رضایت والدین، داشتن حداقل ۱۳ و حداکثر ۱۸ سال و داشتن حداقل ۳ سال عضویت مستمر در تیم بسکتبال مدرسه یا یکی از باشگاه‌های استان طی یک سال گذشته بود و ملاک‌های خروج از مطالعه شامل وجود مشکلات روانی قابل توجه، انصراف از تکمیل پرسشنامه‌ها و عدم پاسخگویی به بیش از ده درصد گویه‌ها بودند.

برای انتخاب شرکت‌کنندگان در مرحله ابتدایی پژوهش از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و در مرحله دوم از روش نمونه‌گیری غیر احتمالی در دسترس استفاده شده است. ابتدا استان گیلان به سه بخش شرق و غرب و مرکز تقسیم

شد و در ادامه با توجه به وسعت جغرافیایی مناطق، از بین شهرهای شرق گیلان دو شهر آستانه و لاهیجان، از شهرهای منطقه غرب دو شهر انزلی و فومن و از مرکز استان شهر رشت به عنوان جامعه مورد مطالعه منتخب، برای انجام پژوهش انتخاب شدند. برای انجام این پژوهش ابتدا هماهنگی لازم با سازمان آموزش و پرورش استان گیلان به عمل آمد. طبق هماهنگی با مدیر و معلمان تربیت بدنی مدارس متوسطه در شهرهای مورد نظر، یک جلسه توجیهی برای والدین نوجوانان بسکتبالیست برگزار شد و در مورد اهداف پژوهش به آن‌ها توضیح داده شد. پس از اخذ رضایت کتبی از والدین و رعایت نکات اخلاقی توسط پژوهشگر، از آنان خواسته شد تا به دو ابزار پژوهش طی یک هفته پاسخ دهند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از دو پرسشنامه پرخاشگری و نگرش دینی بهره گرفته شد.

ابزار اول این پژوهش، پرسشنامه پرخاشگری باس و پری (Buss Perry Aggression Questionnaire) بود که با ۳۰ گویه در پنج مؤلفه پرخاشگری فیزیکی (۹ گویه)، کلامی (۵ گویه)، خشم (۸ گویه) و خصومت (۸ گویه) طراحی شده است. گویه‌ها با استفاده از مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت از هرگز (نمره صفر)، به ندرت (نمره ۱)، گاهی اوقات (نمره ۲) و همیشه (نمره ۳) نمره‌گذاری می‌شوند. به جز سؤال ۱۸ که بار عاملی منفی دارد و جهت نمره‌گذاری معکوس است، نمره کل این پرسشنامه از ۰ تا ۹۰ و با جمع نمرات سؤال‌ها به دست می‌آید. افرادی که نمره آن‌ها از میانگین کمتر باشد، پرخاشگری پایینی داشته و هرچه نمره فرد در این پرسشنامه بیشتر باشد، میزان پرخاشگری او نیز به مراتب بیشتر است. مجموع نمرات چهار مؤلفه پرخاشگری، میزان پرخاشگری کل را می‌سجد (۲۴). در پژوهش فرج زاده و همکاران (۲۵) ضریب آلفا کرونباخ برای مؤلفه‌های پرخاشگری فیزیکی، کلامی، خشم و خصومت به ترتیب، ۰/۸۵، ۰/۷۲، ۰/۸۳ و ۰/۷۷ و ضریب آلفای کرونباخ کل

آن ۰/۸۹ گزارش شده است. ابزار دوم این پژوهش پرسشنامه هویت دینی "خوشاوی" بود که در ۳۱ گویه و سه مؤلفه باورهای دینی، رفتارهای دینی و عواطف دینی طراحی شده است. گویه‌ها با استفاده از مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت از ۱ تا ۵ (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) نمره‌گذاری می‌شوند. حداقل امتیاز آن ۳۱ و حداکثر امتیاز ۱۵۵ خواهد بود. نمره پایین نشانه هویت دینی پایین و نمره بالا نشانه هویت دینی بالا است. با استفاده روش روایی محتوا، روایی پرسشنامه توسط سازنده مناسب گزارش شده است. همچنین، پایایی آن با روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۹ گزارش شده است (۶).

داده‌های پژوهش پس از گردآوری با ابزارهای فوق با روش ضرایب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

یافته‌ها

نتایج میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی مؤلفه‌های پرخاشگری و نگرش دینی در نوجوانان بسکتبالیست در جدول (۱) آورده شده است. با توجه به نتایج جدول (۱)، بین همه مؤلفه‌های نگرش دینی شامل نگرش دینی ضعیف، متوسط و قوی با همه مؤلفه‌های پرخاشگری شامل پرخاشگری کلی، بدنی، خشم و خصومت در نوجوانان بسکتبالیست رابطه منفی و معنی‌داری وجود داشت (P<۰/۰۰۱). بررسی پیش فرض‌های تحلیل رگرسیون نشان داد که فرض نرمال بودن به دلیل معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ در آزمون کلوموگروف-اسمیرنوف برای همه متغیرها رد نشد. همچنین مقدار آماره عامل تورم واریانس برای پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس نگرش دینی بسیار کوچک‌تر از ۱۰ بود. لذا فرض هم خطی چندمتغیره رد شد. علاوه بر آن مقدار آماره‌ی دوربین-واتسون برای پیش‌بینی مؤلفه‌های

پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی ...

تحلیل‌ها مجاز است. در جدول ۲، نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست گزارش شده است.

پرخاشگری بر اساس نگرش دینی، در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار داشت. لذا فرض همبستگی باقی‌مانده‌ها رد شد. با توجه به مطالب مطرح‌شده، شرایط استفاده از روش رگرسیون جهت

جدول ۱. نتایج آماری داده‌های توصیفی و ماتریس همبستگی بین شاخص‌های نگرش دینی و پرخاشگری

متغیر	میانگین ± انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱- باورهای دینی	۳۷/۴۷ ± ۲۲/۱۲	۱						
۲- رفتارهای دینی	۲۹/۱۵ ± ۱۶/۰۵	۰/۸۷۹**	۱					
۳- عواطف دینی	۲۴/۸۷ ± ۱۳/۰۴	۰/۸۸۲**	۰/۷۸۷**	۱				
۴- پرخاشگری بدنی	۱۸/۶۵ ± ۸/۲۴	۰/۸۶۸**	۰/۷۷۹**	۰/۸۰۱/	۱			
۵- پرخاشگری کلامی	۱۶/۱۶ ± ۵/۸۳	۰/۸۴۷**	۰/۸۱۸**	۰/۸۱۸**	۰/۷۴۲**	۱		
۶- خشم	۱۸/۶۰ ± ۷/۸۳	۰/۸۶۶**	۰/۷۸۴**	۰/۸۴۳**	۰/۸۲۳**	۰/۸۲۴**	۱	
۷- خصومت	۱۸/۸۷ ± ۸/۳۰	۰/۸۴۲**	۰/۷۸۲**	۰/۸۱۵**	۰/۷۸۷**	۰/۷۸۳**	۰/۸۶۵**	۱

جدول ۲. نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری بدنی بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست

متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	df	F	sig	Beta	sig
باور دینی	۰/۸۷	۰/۷۶	۳	۲۰۶/۶۶	*۰/۰۰۱	۰/۳۶	*۰/۰۰۱
رفتار دینی	۰/۸۷	۰/۷۶	۳	۲۰۶/۶۶	*۰/۰۰۱	۰/۳۸	۰/۴۱۵
عواطف دینی	۰/۸۷	۰/۷۶	۳	۲۰۶/۶۶	*۰/۰۰۱	۰/۴۷	*۰/۰۳۸

پیش‌بینی کنند (p<۰/۰۰۱). در جدول (۴)، نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه خشم بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست گزارش شده است. همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود مؤلفه‌های باورها و عواطف دینی به‌طور معناداری توانستند ۷۸ درصد از میزان خشم را در نوجوانان بسکتبالیست پیش‌بینی کنند (p<۰/۰۰۱). در جدول (۵)، نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه خصومت بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست گزارش شده است.

همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود، مؤلفه‌های باورها و عواطف دینی به‌طور معناداری توانستند ۷۶ درصد از میزان پرخاشگری بدنی را در نوجوانان بسکتبالیست پیش‌بینی کنند (به ترتیب p<۰/۰۰۱ و p<۰/۰۳۸). در جدول (۳)، نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری کلامی بر اساس هویت دینی نوجوانان بسکتبالیست گزارش شده است.

همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود مؤلفه‌های باورها و عواطف دینی به‌طور معناداری توانستند ۷۴ درصد از میزان پرخاشگری کلامی را در نوجوانان بسکتبالیست

جدول ۳. نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری کلامی بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست

متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	df	F	sig	Beta	sig
باور دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۳	۱۸۵/۷۸	*۰/۰۰۱	۰/۲۷	*۰/۰۰۱
رفتار دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۳	۱۸۵/۷۸	*۰/۰۰۱	۰/۲۸	۰/۹۸۲
عواطف دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۱۹۶			۰/۳۵	*۰/۰۰۱

جدول ۴. نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه خشم بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست

متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	df	F	sig	Beta	sig
باور دینی	۰/۸۸۳	۰/۷۸	۳	۲۳۰/۲۵	*۰/۰۰۱	۰/۳۴	۰/۲۲۷
رفتار دینی	۰/۸۸۳	۰/۷۸	۳	۲۳۰/۲۵	*۰/۰۰۱	۰/۳۴	۰/۲۲۷
عواطف دینی	۰/۸۸۳	۰/۷۸	۱۹۶			۰/۴۳	*۰/۰۰۱

جدول ۵. نتایج رگرسیون چندمتغیره با مدل هم‌زمان برای پیش‌بینی مؤلفه خصومت بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست

متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	df	F	sig	Beta	sig
باور دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۳	۱۸۴/۹۵	*۰/۰۰۱	۰/۴۰	*۰/۰۰۱
رفتار دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۳	۱۸۴/۹۵	*۰/۰۰۱	۰/۴۰	*۰/۰۰۱
عواطف دینی	۰/۸۶۰	۰/۷۴	۱۹۶			۰/۴۹	*۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود هر سه مؤلفه هویت دینی به‌طور معناداری توانستند ۷۴ درصد از میزان خصومت را در نوجوانان بسکتبالیست پیش‌بینی کنند ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی در نوجوانان بسکتبالیست استان گیلان انجام شد. یافته‌ها نشان داد که بین دو مؤلفه هویت دینی (شامل باورها و عواطف دینی) با پرخاشگری (بدنی، کلامی و خشم) در نوجوانان بسکتبالیست رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین، بین همه مؤلفه‌های هویت

دینی (باورها، رفتار و عواطف دینی) با خصومت در نوجوانان بسکتبالیست رابطه منفی و معنی‌داری مشاهده شد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های دانا و همکاران (۱۰)، فتیده و همکاران (۲) و کریمی و همکاران (۲۲) همسو است. این پژوهش‌ها با بررسی ارتباط سطح معنویات و دین‌داری با پرخاشگری ورزشکاران نشان دادند که سطوح بالای معنویات موجب کاهش پرخاشگری ورزشکاران می‌شود. در مقابل، سالمی و همکاران (۲۳) نتوانستند ارتباط معنی‌داری بین باورهای دینی و پرخاشگری در ورزشکاران تکواندوکار مشاهده کنند. از علل احتمالی این مغایرت را می‌توان تفاوت نوع رشته ورزشی (انفرادی) و متفاوت بودن رده سنی ورزشکاران (جوانان

پیش‌بینی مؤلفه‌های پرخاشگری بر اساس هویت دینی ...

و بزرگ‌سالان) اشاره کرد. در جریان روند یک رقابت ورزشی، با توجه به شرایط حاکم بر مسابقه، ممکن است ورزشکار چنان تحت فشار روانی قرار گیرد که رفتارهایی جبران‌ناپذیر در زمین ورزش از خود بروز دهد که پیامدهای آن به تیم و فرد آسیب وارد کند (۱۱). به علاوه، نظریه یادگیری اجتماعی بندورا بیان می‌کند که رفتارهای پرخاشگرانه از طریق الگوسازی آموخته می‌شوند و پاداش و تنبیه در مورد این رفتارها تأثیر زیادی در یادگیری، به‌ویژه در نوجوانان و جوانان دارد و احتمال بروز این رفتارها مانند پرخاشگری را در رفتارهای بعدی افزایش می‌دهد (۲۶). کولبرگ معتقد است نوجوانان دیگرمدارند و در زمین ورزش، پی کسب خشنودی و تأیید هم‌تیمی‌های خود هستند؛ بنابراین، در ورزش‌های تیمی همچون بسکتبال، ورزشکارانی که به‌شدت با تیم خود همانندسازی می‌کنند، بیشتر مرتکب اعمال و رفتارهای پرخاشگرانه می‌شوند (۲۷).

دین و معنویت با سلامت روانی و جسمانی انسان‌ها ارتباط مثبتی دارد. نتایج مطالعات پیشین نشان می‌دهد افرادی که اعتقادات مذهبی قوی‌تری دارند، سازگاری بهتری با موقعیت‌های مختلف زندگی نشان می‌دهند. این افراد با تکیه بر ایمان و اعتقاد خود، زندگی را راحت‌تر می‌گذرانند، کم‌تر دستخوش تنش و اضطراب می‌شوند و تصمیمات بهتری می‌گیرند (۲۸)؛ بنابراین، در تبیین یافته‌ها در خصوص اثرگذاری باورها و اعتقادات مذهبی بر پرخاشگری نوجوانان ورزشکار می‌توان گفت نوجوانانی که با آموزه‌های دینی انس بیشتری دارند، با تقویت مذهب و امید، احساس تسلط بر سرنوشت را در خود پرورش می‌دهند که این امر موجب می‌شود فرد در مقابله با شرایط بحرانی و حساس ورزشی در خود احساس قدرت نماید. همچنین، افرادی که پایبندی بیشتری برای حضور در آئین‌های مذهبی دارند، رفتارهای مثبت را بیشتر در خود تقویت می‌کنند؛ بنابراین فرصت بیشتری برای تعامل و سازگاری با دیگران، افزایش تحمل و صبر دارند. درنتیجه، چرخه

تفکر مثبت و اعمال مذهبی باعث کاهش میزان پرخاشگری در نوجوانان می‌شود (۱۹).

جیراسک همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، بیان می‌کند غالباً ورزشکاران مذهبی و معتقد به خدا، بهتر می‌توانند چارچوب رفتاری خود را با قوانین ورزشی مطابقت دهند و تبعیت از قوانین در بین آن‌ها نسبت به ورزشکاران غیرمذهبی بیشتر است. دلیل این امر، ادراک عمیق و حس مسئولیت‌پذیری نسبت به یک قدرت ماورایی می‌داند که غالباً در افراد مذهبی شکل می‌گیرد و تعهد آن‌ها را نسبت به هنجارهای مثبت و ارزش‌های انسانی افزایش می‌دهد (۲۹). در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین هویت دینی با مؤلفه‌های پرخاشگری در نوجوانان بسکتبالیست رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر، نمرات بالاتر هویت دینی موجب کاهش نمرات پرخاشگری نوجوانان ورزشکار می‌شود. بنا بر نتایج این پژوهش، به مسئولین فرهنگی کشور و وزارت ورزش پیشنهاد می‌شود تا فعالیت و تلاش گسترده‌تری برای ارتقای هویت دینی نوجوانان و ورزشکاران انجام شود تا اثرات این فعالیت‌ها بر سلامت روانی از جمله پرخاشگری این قشر از جامعه در تحقیقات جامع‌تری مورد بررسی قرار گیرد.

نخستین محدودیت این پژوهش، جامعه آماری بررسی شده بود که دربرگیرنده تنها یک رشته ورزشی در یک استان بود که تعمیم نتایج آن به دیگر رشته‌ها و سایر استان‌ها باید با احتیاط کافی صورت گیرد. محدودیت دوم پژوهش حاضر، محدود شدن جامعه آماری به پسران نوجوان بود. از طرفی اطلاعات مربوط به پرخاشگری از طریق پرسشنامه به صورت خود گزارشی تهیه شده بود که می‌تواند به منظور سوگیری خدمت به خود یا مطلوب‌نمایی اجتماعی به طور ناخواسته تأثیرگذار باشد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، بروز پرخاشگری از طریق مشاهده عینی رفتار ورزشکاران در زمین مسابقه مورد بررسی قرار گیرد.

References

- Zullig KJ, Ward RM, Horn T. The association between perceived spirituality, religiosity, and life satisfaction: The mediating role of self-rated health. *Social Indicators Research*. 2006; 79:255-74. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-4127-5>
- Fatide SP, Hosseinjani AA, Nezam AR. The Relationship Between Religious Attitude and Emotional Intelligence with Aggression in Professional Wrestlers. 2021. <http://hasesjournal.com/article-1-61-en.html>
- Arweck E, Nesbitt E. Young people's identity formation in mixed-faith families: continuity or discontinuity of religious traditions? *Journal of Contemporary Religion*. 2010;25(1):67-87. <https://doi.org/10.1080/13537900903416820>
- Shirdel, E. Hami Kargar, F. Religious Identity of Adolescent Girls and Its Social Determinants in Kerman City, Iran. *Journal of Social Continuity and Change (JSCC)*, 2022; 1(2): 383-398. doi: 10.22034/jsc.2022.2813
- Alwin DF, Felson JL, Walker ET, Tufiş PA. Measuring religious identities in surveys. *International Journal of Public Opinion Quarterly*. 2006;70(4):530-64. <https://doi.org/10.1093/poq/nfl024>
- Javdan M, Poordadkhodaei N, Forozanfar A. The Relationship between Foresight, Self-Control and Islamic Life Style with Adolescents Religious Identity. *Islamic Life Journal*. 2023;7(1):58-67. URL: <http://islamiclifej.com/article-1-848-en.html>
- Davis Iii RF, Kiang L. Religious identity, religious participation, and psychological well-being in Asian American adolescents. *Journal of youth and adolescence*. 2016; 45:532-46. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0350-9>
- Harwood A, Lavidor M, Rassovsky Y. Reducing aggression with martial arts: A meta-analysis of child and youth studies. *Aggression and violent behavior*. 2017;34:96-101. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.03.001>
- Zokaei H, Adib Saber F. Comparison of aggression and sleep habits of athlete and non-athlete children. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2020;7(3):155-66. Doi: [10.52547/jcmh.7.3.13](https://doi.org/10.52547/jcmh.7.3.13)
- Dana A, Sabzi AH. The Relationship between Religiosity and Athletic Aggression in Professional Athletes. *Journal of Social Sciences and Humanities Research*. 2013;1(04):1-3. <https://doi.org/10.24200/jsshr.vol1iss04pp1-3>
- Moradi J, Hosain Nezhad A, Zamani SH. Relationship between Sport Orientation and Aggression of Martial Arts Athletes. *Sport Sychology studies*. 2015;4(14):17-28. Doi: [20.1001.1.23452978.1394.4.14.2.1](https://doi.org/10.1001.1.23452978.1394.4.14.2.1)
- O'Brien KS, Forrest W, Greenlees I, Rhind D, Jowett S, Pinsky I, Espelt A, Bosque-Prous M, Sonderlund AL, Vergani M, Iqbal M. Alcohol consumption, masculinity, and alcohol-related violence and anti-social behaviour in sportspeople. *Journal of science and medicine in sport*. 2018;21(4):335-41. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2017.06.019>
- Safari Jafarloo H, Bashiri M, Rahmanian Koshkaki MA. The Effect of Spiritual Health on University Athlete Students' Sportsmanship with the Mediating Role of Aggression. *Sport Psychology Studies*. 2020;9(33):65-88. doi: 10.22089/spsyj.2020.8585.1928
- Yaneva A, Stoyanova E, Lukanova V, Mitreva B, Yordanov E, Gavrailova T. Study of the levels of aggression of students engaged in judo, basketball, fitness, and tennis. *Trakia Journal of Sciences*. 2020;18(1):771-6. doi:10.15547/tjs.2020.s.01.124
- Maxwell JP. Anger rumination: An antecedent of athlete aggression? *Psychology of sport and exercise*. 2004;5(3):279-89. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(03\)00007-4](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(03)00007-4)
- Berkowitz L. Frustration-aggression hypothesis: examination and reformulation. *Psychological bulletin*. 1989;106(1):59.
- Albert B. Social learning theory of aggression. In: *Control of aggression 2017* (pp. 201-252). Routledge.
- Alorani OI, Alradaydeh M. Depression, aggression and spiritual well-being among the university students in Jordan. *European Scientific Journal*. 2017;13(2):269-80. doi: 10.19044/esj.2016.v13n2p269

19. Farhanfar M, Nadi MA, Molavi H. Involvement and Empathy with Aggression Among High School Students. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*. 2015;5(1):67-80.
20. Noorbakhsh A, Molavi H. The Relationship between Spiritual Intelligence and Religious Beliefs on Humiliation and Violence in Students. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2017;16(1):4-12.
21. Shakurnia A, Baniasad M. Religious Attitude in First and Last Year Medical Students of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences and its Relationship with Self-esteem. *Journal of Research on Religion and Health*. 2019;5(3):5-17. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v5i3.17392>
22. Karimi J, Mohammadi M. The relationship between spiritual intelligence and aggression among elite wrestlers in Hamadan Province of Iran. *Journal of religion and health*. 2020;59:614-22. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0525-7>
23. Salemi Khozani M, Aslankhani MA, Khabiri K, Behdari R. Comparison of Factors Related to Aggression in Professional Taekwondo Players and Semi-professional Work and Sociological Analysis of their Religious Beliefs. *Iranian Sociological Review*. 2020;10(3):89-96.
24. Khodabakhshi-Koolae A, Falsafinejad MR, Ashrafi-Esfahan V. Effectiveness of Anger Management Group Training Program and its Effect on Aggression and Social Phobia in Adolescent Boys Living in Tehran South-East Welfare Organization Boarding Centers: A Mixed Method Research. 2019. Doi: 10.21859/ijpn-07401
25. Farajzadeh R, Pourshahriari M, Rezaeian H, Ahangare Anzabi A. Learning to control anger in a group: the effect of a cognitive-behavioral approach. *The Journal of New Thoughts on Education*. 2012;8(3):51-66. doi: 10.22051/jontoe.2012.261
26. Zamani L, Farrokhi A, Hashemi SZ. The comparison of athletic aggressive tendencies in youth basketball players. *Journal of Motor Behavior and Sport Psychology*. 2010. 2(1)
27. Meng M, Su RH, Kogiso K, Zheng RR, Chen L, Wei L, Hsu MC. How Perfectionism Determines Success or Failure: A Dual Pathway Mechanism Study on the Influence of Perfectionistic Climate on Performance of Elite Female Basketball Players in CUBAL. 2023. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3038688/v1>
28. Mousavi Moghadam S. R. Chegeni M, E. Study the relationship between religious attitudes, self-control and spiritual health between Basij sisters, in the city of Shoush. *Journal of reaserch on religion & health*. 2015;1(1):40-7. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v1i1.6945>
29. Jirsek I. Religion, spirituality, and sport: from religio athletae toward spiritus athletae. *Quest*. 2015;67(3):290-9. <https://doi.org/10.1080/00336297.2015.1048373>

Predicting the Aggression Components Based on The Religious Identity of Teenage Basketball Players in Guilan Province

Soleiman Ansari

Abstract

Introduction: When athlete is in a competitive situation, he suffers a high psychological pressure and can act aggressively. Considering that religious identity has an effect on people's behavior and emotions, the present study aimed to predict the components of aggression based on the religious identity of teenage basketball players in Guilan province.

Materials and Methods: The present study was a descriptive correlational study. The research population was teenagers aged 13 to 18 in Guilan province in the academic year of 2021-2022. The sample size was 200 people who were selected by cluster sampling method. Data were collected with aggression questionnaire (Bass and Perry, 1992) and religious identity questionnaire (Khoshawi, 2013) and were analyzed by methods of correlation coefficient and multiple regression with enter model in SPSS-26 software.

Results: The findings showed that the components of religious identity (religious beliefs and emotions) had a negative and significant relationship with all components of aggression, including physical aggression, verbal aggression, anger and hostility. Other findings showed that religious identity could significantly predict 76% of the amount of physical aggression, 74% of the amount of verbal aggression, 78% of the amount of anger and 74% of the amount of hostility in basketball teenagers ($p < 0.001$).

Conclusion: The results indicated the prediction of aggression components based on religious identity. As a result, it is suggested that in order to improve and reduce the aggressiveness of adolescent athletes, a wider activity and effort should be made to promote their religious identity through parents, coaches and sports officials

Keywords: Aggression, Religious Identity, Teenagers, Athletes

1. Assistant professor, Department of Physical Education, Faculty of Humanities, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
2. Assistant professor, Department of Islamic Studies, Faculty of Humanities, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
3. MSc in Sport management, Department of Physical Education, Faculty of Humanities, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
- 4*. Corresponding Author. Ph.D. in Exercise Physiology, Department of Physical Education, Faculty of Humanities, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
solomonansari@yahoo.com